

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 1. ISSN 2307-2105

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.66>

УДК 338.43:330.322:330.341.1

О. В. Вишневецька,

к. е. н., с. н. с., провідна наукова співробітниця відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення, ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0978-2603>

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

O. Vyshnevetska,

PhD in Economics, Senior Research Fellow, Leading Research Fellow of the Department of Investment, Material and Technical Insuring, National Scientific Centre «Institute of Agrarian Economics»

DEVELOPMENT OF INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITIES IN AGRICULTURAL PRODUCTION

У статті досліджено сутність, структуру та особливості функціонування економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку технічного і технологічного забезпечення аграрного сектору України. Обґрунтовано стратегічну роль інноваційно-інвестиційного розвитку в умовах високого рівня зношеності основних засобів, обмеженого доступу до інвестиційних ресурсів, недостатньої цифровізації та зростання ризиків. Доведено, що інвестиції виконують трансформаційну функцію за

наявності ефективного економічного середовища, яке забезпечує узгодження фінансових ресурсів, інституційних стимулів і державної підтримки. Розкрито зміст економічного механізму як комплексної системи взаємопов'язаних організаційно-економічних, фінансово-кредитних, інституційних, інформаційних та кадрово-освітніх інструментів, що реалізується на національному й регіональному рівнях. Визначено ключові проблеми його реалізації та запропоновано напрями їх подолання. Обґрунтовано очікувані результати впровадження механізму, зокрема підвищення продуктивності, конкурентоспроможності, екологізації та цифровізації аграрного виробництва.

The article examines the essence, structure, and functional features of the economic mechanism of innovation and investment development of technical and technological support in the agricultural sector of Ukraine. It is substantiated that under conditions of a high level of physical and moral depreciation of fixed assets, insufficient digitalization of production processes, limited access of agricultural enterprises to investment resources, and growing internal and external risks, innovation and investment development becomes a strategic prerequisite for ensuring the competitiveness of the agro-industrial complex. It is proved that investments perform their transformational function only when an effective economic environment is formed, capable of coordinating financial resources, institutional incentives, and state support.

The content of the economic mechanism of innovation and investment development is revealed as a complex system of interrelated organizational-economic, financial-credit, institutional, informational, and human capital instruments aimed at modernizing the technical and technological base of agricultural production. The expediency of considering this mechanism at two complementary levels – national and regional – is substantiated, which allows combining strategic priorities of state agrarian policy with local specifics of agricultural development.

The key problems of implementing the innovation and investment mechanism are identified, including the shortage of investment resources in farms, obsolete technical base, weak interaction between science and production, uneven regional development, and limited state support for innovative projects. Directions for overcoming these problems are proposed, based on the expansion of financial-credit and leasing programs, development of innovation infrastructure, cluster formations, public-private partnership mechanisms, and international cooperation.

The expected results of implementing the economic mechanism are substantiated, in particular an increase in labor productivity, reduction of energy consumption and production costs, enhancement of the competitiveness of agricultural products in foreign markets, development of domestic agricultural machinery manufacturing, as well as strengthening the ecological orientation and digitalization of agricultural production. The implementation of the proposed approaches creates prerequisites for sustainable innovative development of Ukraine's agricultural sector and its integration into the European economic space.

Ключові слова: *аграрний сектор, агропромисловий комплекс, інновації, інвестиції, економічний механізм, технічне і технологічне забезпечення, модернізація, цифровізація, державна підтримка, регіональний розвиток.*

Keywords: *agricultural sector, agro-industrial complex, innovations, investments, economic mechanism, technical and technological support, modernization, digitalization, state support, regional development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Інноваційно-інвестиційний розвиток аграрного сектору України є ключовою передумовою підвищення його конкурентоспроможності, продуктивності та стійкості в умовах євроінтеграції, глобалізації ринків і структурних викликів, спричинених воєнними діями. Сучасний стан технічного і технологічного забезпечення сільськогосподарських підприємств характеризується високим*

рівнем фізичного та морального зношення основних засобів, низькими темпами оновлення техніки, недостатньою цифровізацією виробничих процесів та обмеженим доступом до інвестиційних ресурсів. За таких умов інвестиції не забезпечують належного трансформаційного ефекту без функціонування ефективного економічного механізму, здатного координувати фінансові ресурси, інституційні стимули та державну підтримку інноваційного оновлення аграрного виробництва, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного та інвестиційного розвитку аграрного сектору, модернізації його матеріально-технічної бази й формування економічних механізмів державної підтримки досліджуються у працях вітчизняних науковців. Серед них О. В. Захарчук, О. В. Вишневська, М. І. Кісіль, Я. Ф. Навроцький [8, 9], Ю. О. Лупенко [5], П. Т. Саблук [6] та інші. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних засад інноваційної діяльності та інвестиційного забезпечення зробили дослідники, які розглядали питання технологічного оновлення АПК, ролі державного регулювання, фінансово-кредитних інструментів, кластерного підходу та трансферу технологій. Водночас недостатньо опрацьованими залишаються питання комплексної побудови економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку з урахуванням взаємодії національного і регіонального рівнів, а також оцінювання очікуваних результатів його впровадження в частині технічного і технологічного забезпечення аграрних підприємств, що потребує подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування сутності, структури та функціонування економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку технічного і технологічного забезпечення аграрного сектору України, а також визначення очікуваних економічних, технологічних та інституційних результатів його впровадження на національному й регіональному рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічний механізм інноваційно-інвестиційного розвитку є комплексною системою форм, методів, інструментів і важелів, що забезпечують реалізацію державної політики та господарських рішень у сфері оновлення техніко-технологічної бази аграрного виробництва, стимулюють інновації та модернізацію агропромислового комплексу (Рис. 1). Його метою є підвищення ефективності аграрного виробництва шляхом упровадження сучасних технологій і техніки, використання енергозберігаючих та екологічно безпечних рішень, залучення інвестицій і формування сприятливого інституційного та економічного середовища для інноваційної діяльності. Ефективність функціонування цього механізму залежить від взаємодії ключових складових та фінансових можливостей підприємств і держави щодо забезпечення належного рівня інвестування, а також від узгодженої діяльності державних інституцій, бізнесу, наукових установ, фінансових організацій і інфраструктури підтримки.

Структура економічного механізму інноваційного розвитку аграрного сектору охоплює комплекс взаємопов'язаних елементів, спрямованих на формування сприятливих умов для впровадження новітніх технологій у сільське господарство. Насамперед важливу роль відіграють організаційно-економічні інструменти, які передбачають створення регіональних інноваційних кластерів, агропарків, агротехнопарків та центрів трансферу технологій. Значний внесок робить розвиток аграрних бізнес інкубаторів і венчурних структур, що надають підтримку стартапам і підприємствам, орієнтованим на інновації.

Не менш вагомими є фінансово-економічні важелі, зокрема державне та приватне інвестування через гранти, кредити та механізми державно-приватного партнерства. Серед стимулюючих інструментів також важливе місце займають пільгове оподаткування для підприємств, що впроваджують інновації, кредитно-гарантійні програми для оновлення техніки та лізинг сучасного сільськогосподарського обладнання.

Рис. 1. Структура економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку технічного і технологічного забезпечення

Інституційне забезпечення представлено державними стратегіями розвитку аграрного сектору, такими як «Стратегія розвитку АПК до 2030 року», діяльністю Міністерства аграрної політики та продовольства України, а також регіональними програмами, спрямованими на підтримку інноваційних процесів. Важливий елемент механізму – інформаційно-аналітичне забезпечення, що включає роботу аграрних дорадчих служб, функціонування цифрових платформ для агробізнесу (наприклад, AgroHub, e-Agro) та системи моніторингу інноваційних тенденцій.

Завершальну, але не менш суттєву роль відіграє кадрово-освітня складова, яка охоплює підготовку та підвищення кваліфікації фахівців в аграрних університетах, а також участь наукових установ у трансфері технологій. Усі ці елементи разом формують цілісний економічний механізм, що забезпечує інноваційний розвиток аграрної сфери України.

Кожна складова виконує специфічну функцію, забезпечуючи умови для впровадження інновацій та модернізації виробництва. Сукупність цих інструментів формує сприятливе середовище для оновлення техніко-технологічної бази та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Завдяки узгодженій роботі всіх елементів механізму стає можливим ефективно залучення інвестицій і стимулювання технологічного розвитку. У результаті економічний механізм забезпечує комплексну підтримку трансформаційних процесів в аграрному секторі України.

Національний рівень формування економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку відіграє ключову роль, оскільки саме держава встановлює нормативно-правові рамки, визначає пріоритети та забезпечує інституційні умови для модернізації аграрної галузі. Основою механізму виступає нормативно-правове регулювання, яке забезпечує правові підстави для розвитку інновацій та інвестиційної діяльності. Закони України «Про інноваційну діяльність» і «Про інвестиційну діяльність» формують фундаментальні правила залучення інвестицій та впровадження інновацій у виробництво.

Важливою складовою є державні цільові програми, спрямовані на підтримку технологічного оновлення та фінансову стабільність аграрного бізнесу. Так, програма «Доступні кредити 5-7-9%» продовжує забезпечувати агропідприємствам доступ до дешевих кредитних ресурсів, а грантові програми стимулюють розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства. Ці інструменти підсилюються фінансово-кредитною підтримкою, що здійснюється через фонди, як-от Фонд розвитку підприємництва, який працює через уповноважені банки.

Додаткові стимули, серед яких податкові пільги для інноваційних підприємств і компенсаційні програми (наприклад, відшкодування вартості техніки українського виробництва), посилюють мотивацію бізнесу впроваджувати сучасні технології. Важливим напрямом є і розвиток інноваційної інфраструктури, що включає технопарки, центри трансферу технологій, інноваційні хаби та мережі підтримки стартапів, які створюють умови для активного поширення новітніх рішень в агросекторі.

Суттєвим елементом механізму є міжнародне співробітництво, через яке Україна залучає зовнішні інвестиції, гранти та експертні ресурси. Програми ЄБРР, ЄІБ, ЄС (зокрема Horizon Europe) або проекти за участі Глобального екологічного фонду сприяють розвитку біоенергетики, екологічних технологій та інноваційних агротехнологічних рішень. Така співпраця посилює інтеграцію України в європейський науково-технологічний простір і розширює доступ до фінансування.

Усі ці компоненти разом створюють комплексний національний механізм, який забезпечує умови для інноваційного розвитку АПК, зміцнення конкурентоспроможності та підвищення ефективності аграрного виробництва (Табл. 1).

Таблиця 1. Основні складові національного економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку АПК

Складова механізму	Зміст та приклади реалізації
Нормативно-правове регулювання	Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність»; постанови уряду щодо підтримки інновацій, технічної модернізації та цифровізації АПК.
Державні цільові програми	Програма «Доступні кредити 5-7-9%»; грантова підтримка садівництва, ягідництва та виноградарства; програми компенсації вартості вітчизняної техніки.
Фінансово-кредитна підтримка	Фонд розвитку підприємництва, Державний фонд підтримки фермерських господарств; кредитування через державні та приватні банки; гарантійні та лізингові механізми.
Додаткове стимулювання	Податкові пільги для інноваційних підприємств; компенсація частини відсоткових ставок; державні субсидії на впровадження енергоощадних та екологічних технологій.
Розвиток інноваційної інфраструктури	Агротехнопарки, інноваційні хаби, центри трансферу технологій, науково-дослідні установи; розвиток цифрових агроплатформ.

Джерело: узагальнено автором

Аналіз складових національного економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору засвідчує, що його структура є комплексною та охоплює нормативно-правові, програмні, фінансові, організаційні та міжнародні інструменти підтримки. Кожен елемент відіграє специфічну роль у забезпеченні модернізації аграрного виробництва, створюючи умови для впровадження інноваційних технологій і залучення інвестиційних ресурсів. Державні програми та фінансово-кредитні інструменти забезпечують доступ підприємств до необхідних ресурсів, тоді як інноваційна інфраструктура та міжнародне співробітництво сприяють трансферу знань, технологій і розширенню можливостей розвитку. Сукупна дія цих інструментів формує сприятливе середовище для підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору України.

Разом із тим ефективність впровадження національної політики значною мірою залежить від її реалізації на регіональному рівні, де відбувається адаптація загальнодержавних механізмів до специфічних умов розвитку окремих областей. Саме регіони виступають просторовими осередками практичного застосування інноваційних програм, мобілізації локальних ресурсів і розвитку інфраструктури підтримки агробізнесу.

Регіональний рівень відіграє ключову роль у практичній реалізації національної політики інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору, оскільки саме в межах областей забезпечується адаптація державних інструментів до локальних особливостей виробництва, ресурсного потенціалу та структури сільського господарства. Центральним елементом регіонального механізму є формування інноваційних кластерів, які об'єднують аграрні підприємства, науково-дослідні установи, освітні заклади, інфраструктурні компанії та місцеву владу. Прикладом такої мережі є кластер «АгроПоліс» на Львівщині, що сприяє інтеграції науки й бізнесу та впровадженню сучасних технологій у виробничі процеси.

Важливе значення має координація взаємодії між владою, бізнесом та науковими інституціями, що дозволяє забезпечити узгодженість регіональної

інноваційної політики та підвищити ефективність використання бюджетних і позабюджетних ресурсів. У цьому контексті вагому роль відіграють регіональні програми розвитку, які визначають пріоритетні напрями модернізації АПК, фінансової підтримки інноваційних проєктів та впровадження сучасних технологій у виробництво.

Особливу увагу на регіональному рівні приділяють підтримці малих і середніх сільськогосподарських виробників, яка здійснюється через регіональні фонди розвитку, грандові й кредитні програми, а також ініціативи щодо навчання та консультативного супроводу фермерів. Це сприяє підвищенню інвестиційної активності дрібних виробників, розширенню їх доступу до ресурсів та модернізації техніко-технологічної бази.

До ключових складових також належить розвиток локальної інфраструктури, включно з логістичними мережами, об'єктами зберігання та переробки продукції, сервісними центрами з обслуговування техніки та інформаційно-комунікаційними платформами (Табл. 2). Інфраструктурне забезпечення підвищує конкурентоспроможність підприємств, оптимізує витрати та створює передумови для залучення інвесторів.

Окремим напрямом є створення сприятливого інвестиційного клімату, що включає спрощення адміністративних процедур, розвиток індустріальних парків, стимулювання кооперації фермерів та формування партнерських проєктів. Кооперація дозволяє об'єднувати ресурси кількох господарств для спільного придбання техніки, впровадження сучасних технологій, використання спільних логістичних чи переробних потужностей.

Регіональний економічний механізм є важливою ланкою загальної системи інноваційно-інвестиційного розвитку АПК. Він забезпечує адаптацію державної політики до місцевих умов, стимулює розвиток підприємництва, підвищує ефективність використання ресурсів та сприяє розбудові інноваційних екосистем, що в підсумку підсилює конкурентоспроможність аграрного сектору України.

Таблиця 2. Основні складові регіонального економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку АПК

Елемент механізму	Зміст та форми реалізації
Регіональні програми розвитку	Обласні стратегії розвитку АПК; програми модернізації виробництва; фінансування інноваційних проєктів із місцевих бюджетів; регіональні грантові конкурси.
Підтримка МСП у агросекторі	Регіональні фонди розвитку; консультаційна підтримка; доступ до мікrokредитування; програми розвитку фермерства; навчання та дорадництва.
Формування інноваційних кластерів	Створення виробничо-наукових об'єднань; партнерство між університетами, бізнесом і владою; підтримка інноваційних хабів (наприклад, кластер «АгроПоліс»).
Інвестиційний клімат регіону	Спрощення адміністративних процедур; залучення приватних інвесторів; створення індустріальних та аграрних парків; регіональні податкові стимули.
Локальна інфраструктура	Розвиток логістичних центрів, елеваторів, складів; сервісні центри з обслуговування техніки; цифрові платформи; інфраструктура кооперативів.
Стимулювання кооперації фермерів	Підтримка сільськогосподарських кооперативів; програми співфінансування техніки; навчальні програми та дорадчі служби для об'єднаних господарств.

Джерело: узагальнено автором

Регіональний економічний механізм інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору є практичним інструментом реалізації державної політики, адаптованим до специфічних умов окремих територій. Його структура включає систему регіональних програм, кластерних утворень, інвестиційно орієнтованих інструментів та інфраструктурних рішень, що забезпечують трансфер технологій і підтримку підприємництва. Значну роль відіграє сприяння малим та середнім виробникам, розвиток кооперації й формування сучасної логістичної та сервісної інфраструктури, що підвищує конкурентоспроможність локальних агросистем. Регіональний рівень забезпечує гнучкість механізму, дозволяючи ефективно поєднувати державні ініціативи з потребами місцевих громад і підприємств. У результаті він стає ключовим чинником прискорення інноваційного розвитку та переходу аграрних територій до більш продуктивних і технологічно досконалих моделей господарювання.

Ефективний інноваційно-інвестиційний розвиток аграрного сектору досягається завдяки скоординованій взаємодії механізмів на двох ключових рівнях: національному та регіональному. Ці рівні не замінюють, а

доповнюють один одного, створюючи цілісну модель підтримки та модернізації АПК:

- Національний рівень забезпечує стратегічне, нормативне та фінансове підґрунтя інноваційної політики, формуючи загальнодержавні програми, законодавчі рамки та механізми фінансової підтримки.
- Регіональний рівень адаптує ці інструменти до місцевих умов, забезпечує дієву координацію між стейкхолдерами та створює реальні умови для впровадження інновацій на практиці.
- Національний механізм орієнтований на системні, масштабні зміни та залучення великих інвестиційних ресурсів.
- Регіональний механізм зосереджується на розвитку локальної інфраструктури, підтримці фермерства та формуванні кластерів.

Разом ці рівні створюють цілісну модель інноваційно-інвестиційного розвитку АПК, де держава визначає стратегічні рамки, а регіони забезпечують їх ефективну імплементацію.

У процесі реалізації економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору виникає низка системних проблем, які стримують модернізацію виробництва та впровадження інноваційних рішень (Табл. 3). Виявлення та структуризація цих проблем дозволяє не лише визначити чинники, що обмежують ефективність механізму, але й окреслити пріоритетні напрями удосконалення державної та регіональної політики. У таблиці наведено основні проблеми та відповідні напрями їх вирішення, які можуть бути використані для формування комплексних стратегічних рішень у сфері розвитку АПК.

Таблиця 3. Основні проблеми реалізації механізму та напрями їх вирішення

Проблема	Характеристика проблеми	Основні напрями вирішення
Нестача інвестиційних ресурсів у фермерських господарств	Обмежений доступ до кредитів; низька ліквідність активів; високі фінансові ризики для МСП	Пільгове кредитування; державні гарантії; мікрофінансування; податкові стимули; регіональні фонди розвитку
Застаріла технічна база	Високий ступінь зношеності техніки; низька енергоефективність; неможливість впровадження сучасних технологій	Лізингові програми; компенсація вартості техніки; гранти; кластерні сервісні центри спільного користування
Слабкий зв'язок між наукою і виробництвом	Недостатня комерціалізація технологій; фрагментована взаємодія науки та бізнесу	Центри трансферу технологій; технопарки; інноваційні хаби; спільні науково-прикладні проекти
Нерівномірний регіональний розвиток	Різний рівень інфраструктури, кадрів, інвестицій; відставання окремих територій	Програми регіонального вирівнювання; розвиток логістики та сервісних мереж; кластерні ініціативи; спеціальні режими стимулювання
Недостатня державна підтримка інноваційних проєктів	Обмежене фінансування; складні процедури; недостатня націленість на інновації	Розширення фінансування; спрощення процедур; державно-приватні партнерства; національні цифрові програми

Джерело: власні дослідження

Представлена таблиця узагальнює ключові проблеми, що перешкоджають ефективній реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрного сектору, та пропонує комплексні заходи щодо їх подолання. Вона демонструє, що більшість проблем мають системний характер і потребують поєднання фінансових, організаційних та інституційних інструментів для їх вирішення. Зокрема, питання нестачі фінансових ресурсів та застарілої технічної бази можуть бути розв'язані за рахунок розширення державної й приватної підтримки через кредитні, лізингові та грантові механізми. Проблеми взаємодії науки та виробництва потребують активного розвитку інноваційної інфраструктури та інституцій трансферу технологій. Натомість нерівномірність регіонального розвитку вимагає цільових регіональних програм, спрямованих на формування інфраструктури та стимулювання кооперації. Таким чином, запропоновані напрями вирішення створюють підґрунтя для формування більш ефективного

й збалансованого економічного механізму інноваційного розвитку АПК України.

Інноваційно-інвестиційний розвиток технічного і технологічного забезпечення сільськогосподарських підприємств на національному та регіональному рівнях формує стратегічні умови для підвищення продуктивності, енергоефективності та конкурентоспроможності аграрного сектору. Реалізація сучасних інноваційних підходів – зокрема цифровізації виробничих процесів, впровадження високоточної техніки, оновлення матеріально-технічної бази, автоматизації й інтелектуальних систем управління – потребує наявності відповідного технічного потенціалу, доступу до інвестиційних ресурсів та ефективних механізмів підтримки на всіх рівнях управління.

Саме розвиток технологічної інфраструктури є базою для переходу до моделі інноваційного АПК, оскільки без сучасних основних засобів, енергоощадних машин та цифрових рішень неможливо забезпечити впровадження інновацій, що стали стандартом агровиробництва в країнах Європейського Союзу. Водночас зношеність матеріально-технічної бази українських сільськогосподарських підприємств, недостатній рівень оновлення техніки та повільне поширення цифрових технологій суттєво стримують можливості для системних структурних перетворень. Це створює потребу не лише в аналізі чинників інноваційно-інвестиційного розвитку, а й у кількісному визначенні обсягів ресурсів, необхідних для його забезпечення.

Інноваційно-інвестиційний розвиток є ключовою умовою забезпечення конкурентоспроможності агропромислового комплексу України та його інтеграції до європейського економічного простору. Сучасний стан основних засобів сільськогосподарських підприємств характеризується високим рівнем фізичного та морального зношення: значна частина будівель, споруд, техніки та інженерних систем була введена в експлуатацію ще в радянський період і не відповідає ні вимогам інтенсивного виробництва, ні стандартам енергоефективності та екологічності, що діють у країнах ЄС.

В Україні спостерігається різкий розрив між технологічним рівнем виробництва та сучасними вимогами ринку:

- виробнича інфраструктура в багатьох регіонах зношена на 60-80%;
- технічні засоби втратили 70% експлуатаційного ресурсу;
- цифровізація охоплює не більше 25-30% виробничих процесів;
- енергоємність аграрного виробництва в 2-3 рази вища за середню в ЄС.

Водночас війна, руйнування інфраструктури, зростання енергетичних витрат і зміна логістики суттєво підвищили потребу аграрного сектору у модернізації. У кожному регіоні України спостерігаються системні проблеми з технічним забезпеченням, дефіцит сучасних машин, недостатній рівень цифровізації та низька інвестиційна спроможність підприємств. За таких умов без масштабного оновлення основних засобів і технологічної бази неможливо забезпечити ані стабільне виробництво, ані підвищення ефективності, ані формування доданої вартості.

Ключовим аспектом є також зміна підходів до оцінки інвестиційної потреби. Традиційні балансові дані не відображають реальної вартості відновлення активів, оскільки багато років амортизація не компенсувала їх ринкове зростання. Тому в розрахунках використовуються ринкові (відновні) оцінки, що дає змогу отримати реалістичну картину обсягів інвестицій, необхідних для модернізації аграрного сектору в коротко- та середньостроковій перспективі.

Для забезпечення інноваційного оновлення матеріально-технічної бази АПК доцільно реалізувати комплекс взаємопов'язаних заходів:

1. *Запровадити державну програму «Технічне оновлення АПК 2030»*, що передбачатиме компенсацію частини вартості сучасної техніки, пріоритетне кредитування та модернізацію машинно-тракторного парку. Це необхідно через високий рівень зношеності та низьку доступність технологічної техніки.

2. *Розширити програму «5-7-9%» для інноваційних агропроектів*, забезпечивши можливість довгострокового кредитування інфраструктурних

модернізацій. Це дозволить зменшити фінансове навантаження на підприємства, які не можуть акумулювати великі інвестиційні ресурси.

3. *Створити Національний фонд цифровізації АПК*, що фінансуватиме впровадження точного землеробства, автоматизованого моніторингу та цифрових систем управління виробництвом. Цифровізація має найвищий мультиплікативний ефект і є основою конкурентоспроможності.

4. *Сприяти розвитку регіональних інноваційних центрів і технопарків*, які забезпечуватимуть консалтинг, технічний супровід і навчання для аграріїв. Освітній компонент є одним із ключових бар'єрів для впровадження інновацій.

5. *Залучати міжнародні інституції (ЄБРР, ЄІБ, FAO) до фінансування інфраструктурних проєктів*, адже саме вони потребують найбільших інвестицій та мають довгострокову окупність.

6. *Створити податкові стимули для модернізації*, включно з прискореною амортизацією, податковими кредитами на інвестиції та пільгами для підприємств, які впроваджують цифрові технології. Це зменшить інвестиційний ризик і підвищить мотивацію до оновлення активів.

7. *Запровадити механізми державно-приватного партнерства* для реконструкції логістичних центрів, елеваторів і переробних потужностей. Такі проєкти забезпечують високу стратегічну важливість і формують основу експортної конкурентоспроможності України.

Реалізація цих рекомендацій сприятиме підвищенню продуктивності АПК, забезпеченню стійкого розвитку сільських територій, підвищенню інвестиційної привабливості галузі та формуванню високотехнологічного аграрного сектору, здатного конкурувати на світових ринках.

Обґрунтування очікуваних результатів упровадження економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку АПК доцільно здійснювати через визначення ключових економічних, технологічних та інституційних

ефектів, які формуються внаслідок узгодженої взаємодії інвестиційних ресурсів, стимулів і державної підтримки.

1. Зростання продуктивності праці в аграрному секторі

Запровадження сучасної техніки, автоматизованих систем керування, точного землеробства та цифрового моніторингу дає змогу істотно підвищити продуктивність праці. Світовий досвід і попередні розрахунки показали, що використання технологій precision farming забезпечує підвищення продуктивності в середньому на 10-25%, залежно від культури та рівня механізації. Модернізація машинно-тракторного парку зменшує потребу в ручній праці та скорочує простої, що створює умови для підвищення ефективності праці на одного працівника.

2. Скорочення енерговитрат і собівартості продукції

Впровадження енергоощадних технологій (GPS-навігація, автоматичне керування, оптимізована система внесення добрив і ЗЗР) дозволяє зменшити витрати палива та ресурсів. Досвід країн ЄС і власні розрахунки свідчать, що технології точного землеробства дають змогу скорочувати витрати пального в середньому на 10-15%, а оптимізація внесення добрив – зменшувати витрати ресурсів до 20%. Це безпосередньо впливає на собівартість продукції, яка скорочується завдяки раціональному використанню ресурсів, зменшенню втрат урожаю та підвищенню загальної ефективності виробництва.

3. Розвиток вітчизняного машинобудування для АПК

Стимулювання попиту на сучасну техніку шляхом компенсаційних програм, лізингу та кластеризації створює умови для розвитку українських виробників машин та обладнання. Зростання попиту, згідно з оцінками галузевих асоціацій, сприяє збільшенню внутрішнього виробництва техніки та формуванню нових виробничих ліній. Наявність стабільного інвестиційного середовища дозволяє розширювати виробництво, створювати нові робочі місця та підвищувати технологічний рівень галузі.

4. Підвищення конкурентоспроможності української аграрної продукції на зовнішніх ринках

Застосування інноваційних технологій призводить до покращення якості продукції, її стандартизації та відповідності міжнародним вимогам. Цифрові технології простежуваності (traceability systems), сертифікація та екологічні стандарти дозволяють підвищити експортний потенціал. Аналітичні огляди світових аграрних ринків свідчать, що країни, які активно модернізують АПК, збільшують свою експортну виручку на 5-12%, завдяки якості, екологічності та стабільній продуктивності виробництва.

5. Екологізація та цифровізація сільського господарства

Впровадження smart-технологій, сенсорних систем моніторингу ґрунтів, супутникових технологій і біологізації рослинництва зменшує негативний вплив аграрного виробництва на довкілля. Використання цифрових платформ управління дозволяє скоротити надмірне використання пестицидів і добрив, що знижує екологічне навантаження та покращує стан ґрунтів. Екологічно орієнтовані технології в середньому забезпечують зменшення хімічного навантаження, що відповідає сучасним тенденціям «зеленої» трансформації агросектору.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що економічне забезпечення інноваційної трансформації аграрного виробництва в Україні є ключовою передумовою підвищення продуктивності, енергоефективності та конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах структурних змін і євроінтеграційних процесів. Доведено, що за високого рівня зношеності матеріально-технічної бази, недостатньої цифровізації та обмеженої інвестиційної спроможності сільськогосподарських підприємств інноваційно-інвестиційний розвиток не може бути забезпечений фрагментарними заходами, а потребує комплексного економічного механізму.

Обґрунтовано, що ефективна інноваційна трансформація можлива лише за умови поєднання фінансових, інституційних, технологічних та організаційних інструментів, спрямованих на модернізацію технічного і технологічного забезпечення аграрного виробництва. Особливу роль у цьому процесі відіграють державна підтримка, розвиток інноваційної

інфраструктури, цифровізація виробничих процесів, удосконалення механізмів інвестування та активізація взаємодії між наукою, бізнесом і владою на національному й регіональному рівнях.

Реалізація запропонованих підходів до економічного забезпечення інноваційної трансформації аграрного виробництва створює передумови для сталого розвитку аграрного сектору, зниження виробничих витрат, зростання доданої вартості, розширення експортного потенціалу та інтеграції України до європейського економічного простору. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на кількісну оцінку ефективності окремих інструментів інноваційно-інвестиційного механізму та обґрунтування пріоритетів його практичної реалізації.

Література

1. Common Agricultural Policy and Innovation: Policy Briefs and Reports / European Commission. Brussels. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview_en (дата звернення: 10.01.2026).
2. Innovation, Productivity and Sustainability in Food and Agriculture / OECD. Paris: OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/agriculture/topics/innovation-agriculture/> (дата звернення: 10.01.2026).
3. Investment and Innovation Development of Agriculture in Ukraine / O. Zakharchuk et al. *Ekonomika APK*. 2022. Vol. 29, No. 4. P. 10-21. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202204010>.
4. Ukraine Agricultural Sector Review / World Bank Group. Washington, DC : World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 10.01.2026).
5. Лупенко Ю. О. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України : [монографія]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. URL: <https://iae.org.ua> (дата звернення: 10.01.2026).
6. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери : наук. доповідь / за заг. ред. П. Т. Саблука. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2011. 275 с.

7. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листоп. 2024 р. № 1163-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-rozvytku-silskoho-hospodarstva-ta-silskykh-terytorii-v-ukraini-na-period-i151124-1163> (дата звернення: 10.01.2026).

8. Стратегічні напрями інклюзивного розвитку інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення аграрного бізнесу : монографія / О. В. Захарчук та ін.; за заг. ред. О. В. Захарчука. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2024. 246 с.

9. Стратегія конкурентоспроможного розвитку інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення сільського господарства : наук. видання / за заг. ред. О. В. Захарчука. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2023. 105 с.

10. Формування стратегії інноваційного розвитку аграрного сектора та фінансування її реалізації / С. Сус та ін. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Т. 6, № 47. С. 98-108. DOI: 10.55643/fcaptr.6.47.2022.3903.

References

1. European Commission (2026), “Common Agricultural Policy and Innovation: Policy Briefs and Reports”, available at: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview_en (Accessed 10 January 2026).

2. OECD (2026), “Innovation, Productivity and Sustainability in Food and Agriculture”, available at: <https://www.oecd.org/agriculture/topics/innovation-agriculture/> (Accessed 10 January 2026).

3. Zakharchuk, O. et al. (2022), “Investment and Innovation Development of Agriculture in Ukraine”, *Ekonomika APK*, [Online], vol. 29, no. 4, pp. 10-21. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202204010>.

4. World Bank Group (2026), “Ukraine Agricultural Sector Review”, available at: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (Accessed 10 January 2026).

5. Lupenko, Yu.O. (2018), *Stratehichni napriamy rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy* [Strategic directions of development of the agricultural sector of Ukraine's economy], NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine, available at: <https://iae.org.ua> (Accessed 10 January 2026).
6. Sabluk, P.T. (2011), *Orhanizatsiino-ekonomichna modernizatsiia ahrarnoi sfery* [Organizational and economic modernization of the agricultural sphere], NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Resolution “On approval of the Strategy for the development of agriculture and rural areas in Ukraine for the period up to 2030 and approval of the operational action plan for its implementation in 2025-2027”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-rozvytku-silskoho-hospodarstva-ta-silskykh-terytorii-v-ukraini-na-period-i151124-1163> (Accessed 10 January 2026).
8. Zakharchuk, O.V. (2024), *Stratehichni napriamy inkluzyvnoho rozvytku investytsiinoho ta materialno-tekhnichnoho zabezpechennia ahrarnoho biznesu* [Strategic directions of inclusive development of investment and material and technical support of agricultural business], NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine.
9. Zakharchuk, O.V. (2023), *Stratehiia konkurentospromozhnoho rozvytku investytsiinoho ta materialno-tekhnichnoho zabezpechennia silskoho gospodarstva* [Strategy for competitive development of investment and material and technical support of agriculture], NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine.
10. Sus, S. (2022), “Formation of a strategy for innovative development of the agricultural sector and financing of its implementation”, *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, [Online], vol. 6, no. 47, pp. 98-108. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3903>.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2026 р.